

**NACIONALNO VIJEĆE ZA RAZVOJ LJUDSKIH
POTENCIJALA**

OZNAKA: NVRLJP-00014-18-0006

Zagreb, 8. ožujka 2018.

Na temelju članka 10. Zakona o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru („Narodne novine“, broj 22/13), članka 16. i članka 20. stavka 1. Poslovnika o radu, Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala elektroničkim je glasovanje provedenim od 1. do 8 ožujka 2018. godine usvojilo

**PREPORUKE ZA STRATEŠKI RAZVOJ
PRIZNAVANJA I VREDNOVANJA
PRETHODNOG UČENJA**

SADRŽAJ

1. Uvod.....	3
2. Pojašnjenje ključnih pojmova.....	4
3. Europski i hrvatski strateški kontekst.....	6
4. Načela u razvoju sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja	7
5. Preporuke za izmjenu propisa	8
6. Preporuke za operacionalizaciju i financiranje razvoja sustava.....	9
7. Prijedlog modela za vrednovanje kompetencija prethodno stečenih formalnim, neformalnim i informalnim učenjem za razine skupova ishoda učenja i kvalifikacija 1-5...10	
8. Prijedlog temeljnih načela za izgradnju sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja u sustavu visokog obrazovanja.....	18
9. Ključni koraci u razvoju sustava priznavanja i vrednovanja prethodnoga učenja.....	20

1. Uvod

Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala (dalje: Nacionalno vijeće) središnje je strateško tijelo Republike Hrvatske za razvoj Hrvatskog kvalifikacijskog okvira, imenovano u skladu sa Zakonom o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru („Narodne novine“, broj 22/2013 i OUSRH-41/16) te sastavljeno od dionika iz područja obrazovanja, tržišta rada i gospodarstva. Nacionalno vijeće procjenjuje, vrednuje i usklađuje javne politike obrazovanja, zapošljavanja, cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja i regionalnog razvoja, imajući u vidu njihov utjecaj na razvoj ljudskih potencijala i postizanje strateških ciljeva i konkurentnosti Republike Hrvatske.

Vizija Nacionalnog vijeća za razvoj ljudskih potencijala (2015.) je „stvoriti mjerljiv doprinos razvoju hrvatskog društva temeljenoga na jednakosti i pravednosti, pridonijeti konkurentnosti hrvatskoga gospodarstva na globalnom tržištu, ravnomjernom regionalnom razvoju, trajnoj zapošljivosti pojedinca te učinkovitoj javnoj upravi“.

U skladu sa svojom **misijom** da utječe na donošenje i provedbu politika značajnih za razvoj ljudskih potencijala Republike Hrvatske poticanjem koordiniranih aktivnosti i sinergije dionika u područjima obrazovanja i cjeloživotnog učenja, tržišta rada, aktivnog građanstva i društvene uključenosti, Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala donijelo je **Preporuke** za strateški razvoj priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja kao podloge za izgradnju sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja u Hrvatskoj.

Nacionalno vijeće otvorilo je u sklopu svoje godišnje **konferencije 2016. godine** raspravu o razvoju sustava vrednovanja neformalnog i informalnog učenja na radionici posvećenoj toj temi. Tada je istaknuta potreba za strateškim pristupom u razvoju sustava i daljnjom raspravom iz koje će proizaći preporuke za izgradnju sustava. Na godišnjoj **konferenciji Nacionalnog vijeća u prosincu 2017. godine** predstavljene su polazne osnove za strateški razvoj sustava te je provedena rasprava koja je rezultirala izradom ovih Preporuka.

S obzirom na to da se radi o razvojnem području koje donosi nove koncepte, izgradnja sustava dugoročnog je karaktera te obuhvaća **tri razine djelovanja**: stratešku, zakonodavnu te provedbenu. Ove Preporuke naslanjaju se na postojeće strateške odrednice na europskoj i nacionalnoj razini, sadržavaju preporuke za institucionalizaciju sustava, donošenje novih te prilagođavanje postojećih propisa od nacionalne do institucionalne razine, preporuke za osiguravanje potrebnih financijskih sredstava za operacionalizaciju razvoja sustava, prijedlog modela za vrednovanje kompetencija stečenih neformalnim i informalnim učenjem i prijedlog temeljnih načela za izgradnju sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja u sustavu visokog obrazovanja. Radi jasnoće, na početku su dana pojašnjenja ključnih pojmova koji se koriste u ovim Preporukama. Zaključno, na kraju se navode ključni koraci u razvoju sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja. Preporuke predstavljaju **strateški dokument za razvoj sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja**.

2. Pojašnjenje ključnih pojmova

Priznavanje i vrednovanje prethodnog učenja (*Recognition of prior learning*) – obuhvaća priznavanje prethodno stečenih skupova ishoda učenja i vrednovanje kompetencija prethodno stečenih formalnim, neformalnim i informalnim učenjem.

Prethodno stečeni skup ishoda učenja – najmanji cjeloviti skup povezanih ishoda učenja koje je osoba stekla formalnim, neformalnim i/ili informalnim učenjem te dokazala u postupku vrednovanja, a za koji traži priznavanje u svrhu nastavka obrazovanja i/ili stjecanja kvalifikacije.

Priznavanje prethodno stečenih skupova ishoda učenja – postupak u kojem se automatski priznaje posjedovanje skupa ishoda učenja iz Registra Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira koje se dokazuje javnom ispravom izdanom od strane ustanove ovlaštene za provedbu programa za stjecanje i vrednovanje tog skupa ishoda učenja ili programa za vrednovanje tog skupa ishoda učenja, u skladu s Pravilnikom o Registru Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira.

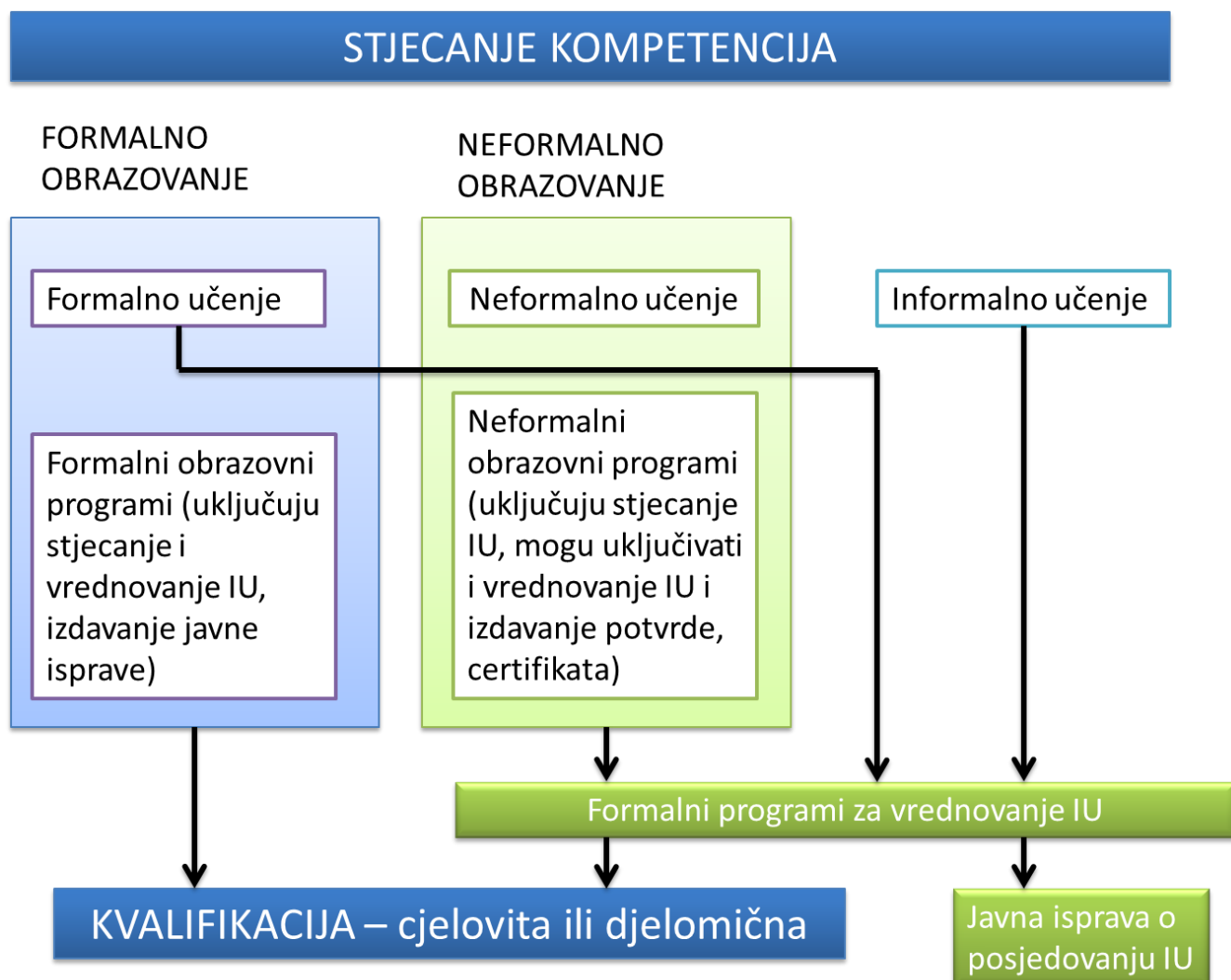
Vrednovanje kompetencija prethodno stečenih formalnim, neformalnim i informalnim učenjem (*Validation of non-formal and informal learning*) (priznavanje prethodnoga učenja u širem smislu) – postupak u kojem se provodi vrednovanje i ocjenjivanje kompetencija (testiranje, ispitivanje, procjena dokumentacije i drugo) u skladu s unaprijed utvrđenim i prihvaćenim kriterijima i standardima propisanim odgovarajućim programom vrednovanja skupova ishoda učenja iz Registra Hrvatskog kvalifikacijskog okvira a koji uključuje i postupak izdavanja potvrde ovlaštene pravne ili fizičke osobe o provedenom vrednovanju i posjedovanju skupova ishoda učenja. Automatsko priznavanje prethodno stečenih ishoda učenja može se provesti i za skupove ishoda učenja koji nisu u Registru Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira a stečeni su formalnim obrazovanjem i dokazuju se javnom ispravom izdanom od ovlaštene ustanove.

Program za vrednovanje skupova ishoda učenja – opis standardiziranog procesa vrednovanja skupova ishoda učenja u odnosu na standarde skupova ishoda učenja i standarde kvalifikacija iz Registra Hrvatskog kvalifikacijskog okvira u kojem je navedeno koji se skupovi ishoda učenja vrednuju, metode vrednovanja, organizacija i trajanje ispita, tko su ispitivači, kako se osigurava vjerodostojnost vrednovanja i slično.

Priznavanje prethodnoga učenja obuhvaća priznavanje prethodno stečenih skupova ishoda učenja te vrednovanje kompetencija stečenih formalnim, neformalnim i informalnim učenjem.

Za bolje razumijevanje ključnih pojmova i uloge sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja u nacionalnom kvalifikacijskom sustavu može poslužiti shematski prikaz na slici.

3. Europski i hrvatski strateški kontekst

Budući da je strateško područje priznavanja i vrednovanja neformalnog i informalnog učenja područje javnih politika koje u hrvatski sustav obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja dolazi slijedom utjecaja i sudjelovanja u razvoju i provedbi europskih javnih politika, u razvoju sustava treba uzeti u obzir relevantne europske procese.

U području visokog obrazovanja, vrednovanje prethodnog učenja dio je razvojnog područja socijalne dimenzije visokog obrazovanja kao dijela **Bolonjskog procesa**. Erevanskim priopćenjem preuzimaju se obveze provedbe aktivnosti usmjerenih otklanjanju prepreka priznavanju prethodnog učenja s ciljem olakšanog pristupa visokom obrazovanju i, posljedično, stjecanju kvalifikacija, kao i poticanju visokih učilišta na razvoj kapaciteta za priznavanje prethodnog učenja. Sustav priznavanja prethodnog učenja treba omogućiti netradicionalnim učenicima i studentima upis u višu godinu i ubrzano stjecanje kvalifikacije na temelju individualiziranog vrednovanja prethodno stečenih znanja i vještina.

Priznavanje prethodno stečenih znanja i vještina, kako onih stečenih neformalnim i informalnim putem, tako i onih koje je pojedinac stekao kroz formalni sustav, ali bez završnosti, pojavljuje se u europskim obrazovnim politikama kao jedan od glavnih instrumenata **cjeloživotnog učenja**. Preporuka Vijeća za vrednovanje neformalnog i informalnog učenja od 20. prosinca 2012. godine (2012/C 398/01) preporuča zemljama članicama Europske unije da do 2018. godine izgrade procedure za vrednovanje neformalnog i informalnog učenja u skladu s nacionalnim strateškim i pravnim kontekstom te uz korištenje nacionalnoga kvalifikacijskog okvira kao alata za osiguravanje kvalitete vrednovanja neformalnog i informalnog učenja. Kvalifikacije ili dijelovi kvalifikacija stečeni priznavanjem i vrednovanjem neformalnog i informalnog učenja trebaju biti u skladu s dogovorenim standardima koji su istovjetni standardima za kvalifikacije koje se stječu kroz formalne obrazovne programe. Uspostava transparentnih mjera osiguravanja kvalitete treba biti u skladu s postojećim okvirima za osiguravanje kvalitete koji podržavaju pouzdane, valjane i vjerodostojne metodologije i alate za vrednovanje. Važno je osigurati da u razvoj sustava budu uključeni svi relevantni dionici, poput udruga poslodavaca, sindikata, industrijskih, obrtničkih i gospodarskih komora, nacionalnih tijela uključenih u proces priznavanja stručnih kvalifikacija, službi za zapošljavanje, organizacija za mlade, osoba koje rade s mladima, pružatelja usluga obrazovanja i osposobljavanja i organizacija civilnog društva. Na kraju, Preporuke Vijeća potiču razvoj profesionalnih kompetencija osoblja uključenog u priznavanje i vrednovanje.

Strategija znanosti, obrazovanja i tehnologije (2014) u poglavlju Cjeloživotno učenje, kao 3. cilj navodi „Razviti procese i sustav priznavanja neformalno i informalno stečenih znanja i vještina“. U sklopu navedenog cilja ističe se kako je potrebno u tom smislu doći do „konsenzusa ključnih dionika i stvoriti zakonodavne pretpostavke da svaki građanin može ostvariti svoje pravo na vrednovanje prethodno stečenih kompetencija.“ Kako je predviđeno mjerom 3.1.: potrebno je „izraditi model priznavanja neformalno i informalno stečenih znanja, vještina i sposobnosti, te osposobljavanje za njegovu primjenu.“

Razvoj sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja pridonijet će strateškim ciljevima povećanja dostupnosti i olakšavanju završnosti u visokom obrazovanju te povećanju zapošljivosti pojedinaca kroz formalno priznavanje kompetencija stečenih izvan

redovnog sustava obrazovanja neformalnim i informalnim učenjem, temeljem postupka vrednovanja i potvrđivanja u skladu sa standardom kvalifikacije na svim razinama Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira. Pored toga, razvoj sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja unaprijedit će fleksibilnost u obrazovnim i karijernim putovima, vertikalnu i horizontalnu prohodnost te mobilnost. Na kraju, razvoj sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja trebao bi istaknuti vrijednost znanja te potaknuti cjeloživotno učenje i kontinuirano stjecanje znanja i vještina.

PREPORUKA 1.

U skladu s europskim i hrvatskim strateškim kontekstom Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala preporučuje da se sustav priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja razvija uz primjenu Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira, odnosno da se priznavanje i vrednovanje prethodnog učenja provodi u odnosu na standarde kvalifikacija iz Registra Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira.

4. Načela u razvoju sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja

U razvoju sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja potrebno je voditi se dogovorenim i prihvaćenim načelima.

Načelo jednake dostupnosti i pravednosti: Neovisno o socio-ekonomskom statusu i prilikama za obrazovanje, svaki građanin ima pravo na priznavanje i vrednovanje prethodnog učenja, pri čemu je izuzetno važan individualni pristup svakom pojedincu, procjena njegovih potencijala i podrška prilagođenom osobnom i profesionalnom razvoju.

Načelo jednake vrijednosti: Skupovi ishoda učenja i kvalifikacije stečeni postupkom priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja jednako su vrijedni kao i oni stečeni tradicionalnim putem u formalnom sustavu obrazovanja.

Načelo osiguravanja kvalitete: Priznavanje i vrednovanje prethodnog učenja i izdavanje javne isprave moguće je provesti samo ako je sve provedeno u skladu sa standardom skupa ishoda učenja odnosno standarda kvalifikacija iz Registra Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira te ako je uspostavljen vanjski sustav osiguravanja kvalitete. Vrednovanje treba biti dokumentirano.

Načelo vjerodostojnosti – Sustav osiguravanja kvalitete u sustavu priznavanja i vrednovanja prethodnoga učenja mora osigurati istovjetnost između očekivanih, stečenih i certificiranih ishoda učenja izmjerenih pouzdanim i neupitnim postupkom njihovog vrednovanja.

Načelo zaštite od dvostrukog vrednovanja – Sustav priznavanja i vrednovanja prethodnoga učenja mora osigurati da jednom vrednovani ishodi učenja budu priznati bez ponovnog vrednovanja.

PREPORUKA 2.

U razvoju sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala preporučuje voditi se načelima jednake dostupnosti i pravednosti, jednake vrijednosti, osiguravanja kvalitete primjenom standarda HKO-a i vanjskog vrednovanja kvalitete, vjerodostojnosti i zaštite od dvostrukog vrednovanja.

5. Preporuke za izmjenu propisa

Razvoj sustava za priznavanje i vrednovanje prethodnoga učenja podrazumijeva izmjene temeljnih propisa u sustavu obrazovanja te doradu institucionalnih propisa kojima se reguliraju pojedini postupci vrednovanja i osiguravanja kvalitete vrednovanja prethodnog učenja. Tu se prije svega misli na izmjene u temeljnim propisima u visokom obrazovanju i u sustavu obrazovanja odraslih.

Stavkom 2. članka 15. Zakona o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru propisano je da se postupak prijave, priznavanja i vrednovanja prethodno stečenih skupova ishoda učenja provodi u skladu s akreditiranim (odobrenim) programom za vrednovanje. Postupak odobravanja programa za vrednovanje skupova ishoda učenja (inicijalna akreditacija i reakreditacija) kao i ustanova koje su ovlaštene izvoditi takve programe treba biti reguliran temeljnim propisima u području osiguravanja kvalitete koji reguliraju postupke inicijalne akreditacije i reakreditacije za različite dijelove sustava obrazovanja (Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 45/2009) te Zakon o obrazovanju odraslih (Narodne novine, broj 17/2007)) uzimajući u obzir odredbe Pravilnika o Registru Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira. Naposljetku, nužna je i izmjena internih akata ustanova ovlaštenih za dodjelu kvalifikacija temeljem vrednovanja neformalnog i informalnog učenja kojima se reguliraju pojedini postupci vrednovanja i osiguravanja kvalitete vrednovanja prethodnog učenja.

PREPORUKA 3.

U razvoju sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala preporučuje izmijeniti Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju na način da se propiše mogućnost fleksibilnog pristupa visokom obrazovanju temeljem vrednovanja i priznavanja prethodnoga učenja, a u skladu sa standardima kvalifikacija iz Registra Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira.

PREPORUKA 4.

U razvoju sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala preporučuje izmijeniti Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju i odgovarajućeg pravilnika kojim se propisuje akreditacija i reakreditacija visokih učilišta i studijskih programa na način da se propiše mogućnost donošenja programa vrednovanja skupova ishoda učenja u skladu sa standardima kvalifikacija iz Registra Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira.

PREPORUKA 5.

U razvoju sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala preporučuje visokim učilištima izmijeniti interne akte kojima se reguliraju postupci donošenja studijskih programa i obrazovnih programa koji se ne smatraju studijem na način da se propiše mogućnost priznavanja i vrednovanja prethodnoga učenja u skladu sa standardima kvalifikacija iz Registra Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira.

PREPORUKA 6.

U razvoju sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala preporučuje izmijeniti Zakon o obrazovanju odraslih i odgovarajuće pravilnika tako da se propišu postupci akreditacije i reakreditacije programa vrednovanja skupova ishoda učenja.

PREPORUKA 7.

U razvoju sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala preporučuje donošenje Pravilnika kojim se propisuju postupak prijave i priznavanja prethodno stečenih skupova ishoda učenja te postupak prijave i vrednovanja prethodnoga učenja koje se provodi u skladu s odgovarajućim programima vrednovanja skupova ishoda učenja iz Registra Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira (dodatak Preporukama).

6. Preporuke za operacionalizaciju i financiranje razvoja sustava

Temelj za razvoj programa za vrednovanje skupova ishoda učenja, koji su podloga za vrednovanje kompetencija stečenih formalnim, neformalnim i informalnim učenjem, su standardi iz Registra Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira. Postupci donošenja standarda propisani su Pravilnikom o Registru Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira (Narodne novine, broj: 62/2014). Za praktičnu provedbu priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja nužna je izrada standarda kvalifikacija i njihov upis u Registar Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira.

Potrebno je osigurati dostatna sredstva za provedbu strukturnih reformi kroz koje će se razviti alati za vrednovanje kompetencija stečenih formalnim, neformalnim i informalnim učenjem i osiguravanje kvalitete tih procesa kao i za provedbu samih postupaka vrednovanja sukladno Pravilniku o priznavanju i vrednovanju prethodnoga učenja te u skladu s odgovarajućim standardima iz Registra Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira.

Sredstva su u velikoj mjeri osigurana u Europskom socijalnom fondu (ESF), Operativnom programu Učinkoviti ljudski potencijali. Kroz otvorene javne pozive za razvoj i provedbu Hrvatskog kvalifikacijskog okvira sredstvima iz ESF-a financiraju se projekti kojima obrazovne ustanove u suradnji s udrugama poslodavaca i ostalim partnerima izrađuju standarde zanimanja i standarde kvalifikacija za upis u Registar Hrvatskog kvalifikacijskog

okvira. Kroz izravnu dodjelu ESF sredstava Ministarstvu znanosti i obrazovanja financira se rad sektorskih vijeća koja vrednuju predložene standarde koji će predstavljati uporište za postupke vrednovanja prethodnog učenja. Dodatno su osigurana sredstva za provedbu aktivnosti vrednovanja prethodnog učenja koje će se provoditi kada se uspostavi sustav i izrade potrebni alati.

PREPORUKA 8.

U razvoju sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala preporučuje žurnu pripremu projekata za izradu standarda kvalifikacija i programa za vrednovanje skupova ishoda učenja kako bi se iskoristila sredstva koja su osigurana u Operativnom programu Učinkoviti ljudski potencijali Europskog socijalnog fonda.

PREPORUKA 9.

U izgradnji održivog sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala preporučuje voditi računa o tome da postupak priznavanja i vrednovanja ne bude preskup za građane, a da pri tome ne bude ugroženo osiguravanje kvalitete postupka.

7. Prijedlog modela za vrednovanje kompetencija prethodno stečenih formalnim, neformalnim i informalnim učenjem za razine skupova ishoda učenja i kvalifikacija 1-5

Polazne postavke za izgradnju modela

- **Problemi u sustavu obrazovanja odraslih**

U sustavu obrazovanja odraslih postoji niz prepreka za razvoj sustava priznavanja i vrednovanja prethodnoga učenja a u nastavku se navode najznačajnije.

- Vrednovanje ishoda učenja u potpunosti se prepušta ustanovama bez ikakve provjere kvalitete njihove provedbe ili pratećih provedbenih propisa.
- U jednom dijelu sustava obrazovanja odraslih u središtu nije stjecanje ishoda učenja, nego naplata gospodarske usluge, često uz izigravanja zakona i formalno zadovoljenje zakonskih propisa.
- Vrednovanje ishoda učenja u postojećim programima obrazovanja odraslih kod nekih provoditelja usluga ugroženo je zlouporabama. Konkretno, neki provoditelji obrazovanja odraslih uopće ne provode vrednovanje znanja i vještina (ispit) ili se ono provodi na nepravilan način radi pogodovanja polazniku. Naime, ustanove su kod provedbe završnih ispita u sukobu interesa jer vrednuju znanje i vještine stečene pohađanjem obrazovnog programa u njihovoj ustanovi koji su naplatile. Interes ustanova je da polaznik položi ispit te im je stoga prihvatljivo inscenirati provedbu ispitnog postupka.

- Ne postoji nadzor nad provedbom završnih vrednovanja znanja i vještina, zbog čega su česte zlouporabe, a ispiti se provode samo administrativno radi udovoljavanja propisima, a ne radi stvarnog mjerenja ishoda učenja.
- Ne postoji propisani standard koje sve ishode učenja (znanje i vještine) treba polaznik dokazati da bi ostvario pravo na dodjelu javne isprave, pa razne ustanove za istu kvalifikaciju provode potpuno različite programe vrednovanja (ispite), ali i potpuno drugačiju nastavu (kurikulum, program).
- Ne postoji propisani standard razine dosegnutosti ishoda učenja tako da nije moguće pouzdano utvrditi kompleksnost znanja i vještina koje polaznici posjeduju i njihovu usklađenost s razinom kvalifikacije koja im se po uspješno položenom ispitu dodjeljuje.
- Ne postoje standardizirani ispiti koji bi bili oslonjeni na propisani standard, odnosno unaprijed očekivane skupove ishoda učenja, kao što nije propisan ni njihov dizajn, oblici i tipovi ispita i ispitnih pitanja koji je jednak za sve ustanove.
- Pojedine ustanove provode na desetke, pa i stotine obrazovnih programa koji mogu obuhvaćati vrlo različite sektore, a da ujedno nemaju niti jednog stručnjaka za dizajn i pripremu ispitnih materijala, nego to prepuštaju vanjskim suradnicima - predavačima koji nikada nisu stekli formalno obrazovanje vezano uz sastavljanje i baždarenje pouzdanih i sveobuhvatnih ispitnih materijala koji uključuju svu raznolikost oblika i tipova ispitnih metoda, s reprezentativnim bodovnim uzorkom i pokrivanjem višestrukih inteligencija s jedne strane te ukupne raznolikosti teorijskih i praktičnih kompetencija s druge strane. Ne postoji program obrazovanja za profesionalne dizajnere ispitnog postupka i ispitnih materijala, kao ni načela, smjernice i upute za njihovu izradu.

- **Zakonski okvir, teorijska osnova i strateške smjernice (preporuke) na EU razini**

Donošenjem Zakona o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru stvorena je teorijska osnova za utvrđivanje minimuma zajedničkih ishoda učenja (ugrađeni u programe svih provoditelja koji su akreditirani za neku kvalifikaciju) koje je potrebno dokazati za stjecanje određene kvalifikacije (kroz obvezni ili zajednički dio standarda kvalifikacije). Akreditirani program stjecanja i vrednovanja ishoda učenja a jednako tako i akreditirani program vrednovanja skupova ishoda učenja treba biti usklađen sa standardima skupova ishoda učenja ili standardom kvalifikacije što u postupku inicijalne akreditacije utvrđuje akreditacijska agencija, sukladno razini kvalifikacije koja se stječe završetkom programa (jedino na razini 5 postoje programi koji spadaju u ingerenciju ASOO-a i oni koji spadaju u ingerenciju AZVO-a).

Programi vrednovanja skupova ishoda učenja i programi stjecanja i vrednovanja ishoda učenja trebaju se voditi idejom Preporuka Vijeća Europske unije za provedbu priznavanja i vrednovanja neformalnog i informalnog učenja (2012) koje navode da „kvalifikacije ili njihovi dijelovi koje je moguće stjecati kroz vrednovanje moraju odgovarati propisanim standardima koji su isti odnosno ekvivalentni onima primijenjenim za stjecanje kvalifikacija u formalnom obrazovanju.“ To znači da ne treba nužno biti razlike u vrednovanju ishoda učenja na kraju formalnih programa i u programima vrednovanja skupova ishoda učenja stečenih neformalnim i informalnim učenjem. U tom će smislu predloženi model biti primjenjiv na jednak način na oba ova postupka (ispiti na kraju formalnih programa i ispiti u postupku vrednovanja neformalnog i informalnog učenja). Naravno, to ne znači da je nužno u svakom postupku vrednovanja prethodnoga učenja provoditi ispit. Ipak, ako se radi o postupku ili

dijelu postupka (za neki skup ishoda učenja) u kojem se provodi ispit, tada bi se on trebao provoditi po istom modelu kao i ispit unutar formalnog programa stjecanja i vrednovanja ishoda učenja.

Kako bi se izbjegao sukob interesa onoga koji provodi obrazovanje i onoga koji provodi vrednovanje ishoda učenja, iste osobe ne bi trebale biti odgovorne za oba procesa. Minimalni bi preduvjet izbjegavanja sukoba interesa bio da osobe koje su neovisne od pružatelja usluge formalnog obrazovanja provode glavninu vrednovanja ishoda učenja.

- **Tržišni karakter usluge obrazovanja odraslih**

Kako je usluga obrazovanja odraslih najčešće usluga gospodarskog karaktera treba imati u vidu da postojeći ponuđači takvih usluga međusobno konkuriraju. U tom smislu nije primjereno bilo koju ustanovu koja provodi obrazovanje odraslih dovoditi u povlaštenu poziciju u odnosu na ostale ustanove koje bi time dobile nelojalnog konkurenta. S druge strane, treba dati prednost kvalitetnim ustanovama uz uvjet postojanja čvrstog i pouzdanog sustava osiguravanja kvalitete (vanjskog vrednovanja ustanove i vanjskog vrednovanje ishoda učenja).

Provođenjem kvalitetnije provjere ishoda učenja povećat će i trošak obrazovanja odraslih. Taj trošak treba biti racionalan s obzirom da će ga uglavnom snositi sami polaznici ili njihovi poslodavci. Zbog niske stope uključenosti u obrazovanje odraslih u Hrvatskoj, treba biti vrlo oprezan prema visini troškova provedbe ispita. S druge strane, ne bi se smjelo dopustiti bilo kakvu monopolizaciju ovog postupka jer bi se time dodatno narušio ionako krhki sustav obrazovanja odraslih.

Međutim, treba reći i to da je godinama trošak obrazovanja odraslih za niz zanimanja bio nerealno nizak i ispod tržišne cijene (na primjer, vrlo niski troškovi obrazovanja za kuhare, bez utroška energije, namirnica i dovoljnog broja sati za stvarno stjecanje kuharskih kompetencija). Glavni razlozi za nerealno niske cijene obrazovanja odraslih su bili natječaji koji su kao kriterij odabira pružatelja usluga obrazovanja odraslih imali najnižu cijenu, kao i nelojalna konkurencija među ustanovama. Uvođenjem vjerodostojnog vrednovanja ishoda učenja obrazovanje odraslih moći će opet provoditi i srednje strukovne škole koje su baš zbog nepostojećih standarda i kriterija najniže cijene odavno nestale iz tržišne utakmice zbog svojih realnih troškova obrazovanja unatoč tome što su se u njihovim programima uistinu stjecali ishodi učenja.

Konkurenti na tržištu obrazovanja odraslih su agilni i brzo razvijaju nove programe (standarde kvalifikacija). Tomu svakako treba prilagoditi i sustav vanjskog osiguravanja kvalitete.

Programi obrazovanja odraslih moraju se geografski i terminski prilagoditi polaznicima. Na jednak način, treba prilagoditi i postupke vrednovanja kompetencija stečenih formalnim, neformalnim i informalnim učenjem. Također, treba maksimalno koristiti postojeću infrastrukturu ustanova za obrazovanje odraslih kod provedbe ispita (radi raznolikosti programa, velike geografske distribuiranosti te složene i često skupe opreme koja je potrebna kako za provedbu programa tako i za provedbu ispita).

No, s obzirom da su postupci vrednovanja kompetencija stečenih formalnim, neformalnim i informalnim učenjem vrlo osjetljivi, potrebno je ustrojiti snažan sustav osiguravanja kvalitete

koji podrazumijeva, barem u početku, i svojevrsno centraliziranje sustava vrednovanja prethodnoga učenja.

- **Legitimni interesi postojećih ustanova u sustavu obrazovanja odraslih**

U sustavu obrazovanja odraslih postoje ustanove koje provode kvalitetno obrazovanje odraslih i one ne smiju postati kolateralne žrtve u sustavu zbog ustanova koje ne rade dovoljno kvalitetno djelatnost za koju su registrirane. To znači kako pri razvoju sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja i dodjele kvalifikacije treba osigurati da se ustanove i dalje nadmeću svojom kvalitetom i prepoznatljivošću. Da bi to bilo moguće, treba osigurati da ustanove koje provode obrazovanje te koje imaju akreditaciju, sudjeluju i u vrednovanju i dodjeli kvalifikacija kao i u vrednovanju kompetencija stečenih formalnim, neformalnim i informalnim učenjem, za koje trebaju biti dodatno akreditirane, i na taj način natječu se svojom kvalitetom i prepoznatljivošću.

Prijedlog modela

Temeljem svih iznesenih polaznih postavki predlaže se razvoj **hibridnog modela vanjskog vrednovanja ishoda učenja** u programima stjecanja i vrednovanja ishoda učenja i u programima vrednovanja skupova ishoda učenja. Model uključuje unutarnji sustav osiguravanja kvalitete ustanove te angažman vanjskih stručnjaka (ispitivača) koje bi, po uzoru na model sudskih vještaka, iz liste odobrenih biralo nadležno tijelo (agencija ili nacionalni ispitni centar). Vrednovanje bi se provodilo u ustanovi i to od strane tročlanog povjerenstva. Jedan ili dva člana povjerenstva su vanjski stručnjaci, odnosno jedan ili dva su stručnjaci iz ustanove. Vrednovanje se provodi u ustanovi koristeći materijalne resurse ustanove pri čemu, po završetku vrednovanja, ustanova putem nacionalnog informacijskog sustava (NIS) izdaje javnu ispravu za kvalifikaciju za koju ima akreditirani program.

Posebnu pozornost treba obratiti na odabir vanjskih stručnjaka koji bi bili ispitivači za pojedine obrazovne programe i obrazovne sektore. U tom smislu, nadležno tijelo (agencija ili nacionalni ispitni centar) trebalo bi imati ustrojeno neovisno dioničko tijelo (vijeće dionika u kojem bi bili predstavnici svih dionika zainteresiranih za kvalitetu provedbe vrednovanja prethodnoga učenja) koje bi propisalo kriterije za odabir ispitivača, vodilo brigu o izbjegavanju sukoba interesa, nadziralo odabir i imenovanje ispitivača, radilo na promicanju obrazovanja odraslih i vrednovanja prethodnoga učenja te bilo nadležno za druge slične aktivnosti. Vanjski stručnjaci (ispitivači) trebaju biti organizirani u pojedine obrazovne sektore. Njihova bi uloga bila, uz provedbu ispitnih postupaka, da izrađuju standardizirane ispitne postupke i ispitne materijale za pojedine standarde skupova ishoda učenja i standarde kvalifikacija iz Registra Hrvatskog kvalifikacijskog okvira u svojem sektoru.

Stručnjake bi imenovalo i na listu aktivnih uvrstilo nadležno tijelo (agencija ili nacionalni ispitni centar), a trošak vrednovanja plaća se stručnjaku prema tarifi koja je nacionalno propisana uz realne putne troškove, ako postoje. Stručnjake pojedinoj ustanovi za najavljeni ispitni rok dodjeljuje nadležno tijelo (agencija ili nacionalni ispitni centar), pazeći na sukob interesa. Potrebno je razviti nacionalni informacijski sustav (NIS) u koji bi ustanove morale najaviti unaprijed mjesto, vrijeme i skupove ishoda učenja/kvalifikaciju za koju provode ispit kako bi agencija mogla dodijeliti stručnjake koje će uputiti na ispit. Vodi se anketiranje kvalitete rada ispitnih povjerenstava (u smislu objektivnosti, profesionalnosti i stručnosti) te

se također u NIS upisuju rezultati ispita za svakog kandidata i prati se prolaznost po pojedinom ispitivaču. Ispitivač ostaje na listi odlukom nadležnog tijela (ovdje se određena uloga može dati i sektorskim vijećima) nakon godišnje evaluacije kvalitete rada (kroz ankete i rezultate prolaznosti koje imaju kandidati koje ispituje).

Uz sve navedeno, kao dodatno osiguranje pouzdanosti ispitnog postupka vrednovanja ishoda učenja, koji provodi povjerenstvo u kojem su jedan ili dva vanjska ispitivača, nadležno državno tijelo ili ovlaštena agencija za osiguravanje kvalitete provodi periodični nadzor nad: a) provedbenim dijelom sustava vrednovanja ishoda učenja u ustanovi koji uključuje pouzdanost ispitnog postupka, postojanje i zakonitost sastava povjerenstva, ovlaštenja vanjskih ispitivača, autentičnost i zaštićenost ispitnih materijala, postupak upravljanja korištenim ispitnim materijalom, unos rezultata ispita u NIS te izdavanje javne isprave, i b) sustavom odabira vanjskih ispitivača, pripremom i zaštitom standardiziranih ispitnih materijala u nadležnoj agenciji ili nacionalnom ispitnom centru koji odabire vanjske ispitivače i vodi brigu o standardiziranim ispitnim materijalima.

Predloženi model može se primjenjivati jednako za obrazovanje odraslih i vrednovanje kompetencija stečenih formalnim, neformalnim i informalnim učenjem u svim ustanovama koje su akreditirane a model se može modificirati i primijeniti različite kriterije osiguravanja kvalitete kako je prikazano u Tablici 1. Ustanove trebaju biti akreditirane za provedbu programa stjecanja i vrednovanja ishoda učenja a dodatnu akreditaciju trebaju zatražiti za program vrednovanja skupova ishoda učenja ako ispunjavaju kriterije osiguravanja kvalitete navedene u Tablici 1.

Akreditaciju i reakreditaciju (nadzor rada) ustanova koje provode programe stjecanja i vrednovanja ishoda učenja i programe vrednovanja skupova ishoda učenja provodi resorno ministarstvo ili ovlaštena neovisna agencija za osiguravanje kvalitete koja u okviru postupka osiguravanja kvalitete vrednovanja skupova ishoda učenja ocjenjuje i kvalitetu rada agencije ili nacionalnog ispitnog centra koji odabire vanjske ispitivače i vodi brigu o standardiziranim ispitnim materijalima.

Argumenti za predloženi model

Ovako postavljen model ne traži velika inicijalna ulaganja, ostavlja vrednovanje unutar ustanove te zadržava izdavanje kvalifikacije od strane ustanove (u odnosu na ideju izgradnje nacionalnih ispitnih centara ili centara kompetencija koji bi provodili vrednovanje i izdavali kvalifikacije), čime respektira sva navedena načela razvoja sustava priznavanja i vrednovanja prethodnoga učenja. Korištenjem alata HKO-a (standard kvalifikacije i prema njemu akreditiran program stjecanja i vrednovanja ili vrednovanja skupova ishoda učenja) ispunjava se najvažniji preduvjet za uvođenje sustava osiguravanja kvalitete, a to je postojanje standarda. Dodatno, ovakav sustav ne zanemaruje unutarnje sustave osiguravanja kvalitete samih ustanova, ali svoju pouzdanost temelji na vanjskom vrednovanju tih sustava kao i elementima vanjskog vrednovanja ishoda učenja uvođenjem vanjskih licenciranih ispitivača.

Ovakvim uvođenjem mješovitih (hibridnih) ispitnih povjerenstava u kojemu glavninu ispitnog postupka provode neovisni ispitivači, kao i sustavnim vanjskim nadzorom sukoba interesa po ukupnoj vertikali provedbe vrednovanja ishoda učenja od pripreme do realizacije osigurava se načelo vjerodostojnosti vrednovanja ishoda učenja, jer se odluka o dodjeli kvalifikacije (javne isprave) odmiče od same ustanove. Konačno, isti mehanizam hibridnog vanjskog

vrednovanja ishoda učenja koristi se i kod programa stjecanja i vrednovanja (ispiti u okviru formalnih programa obrazovanja) i kod programa vrednovanja neformalnog i informalnog učenja. Svime navedenim poštovana su predložena načela za izgradnju sustava.

Osiguravanje kvalitete sustava za priznavanje i vrednovanje prethodnog učenja

Za potrebe razvoja sustava osiguravanja kvalitete dodjele kvalifikacija temeljem priznavanja i vrednovanja prethodnoga učenja kao i sustava osiguravanja kvalitete dodjele kvalifikacija u obrazovanju odraslih, mogu se razlikovati tri skupine kriterija kvalitete – programski, provedbeni i institucijski kriteriji. Sve tri skupine kriterija kvalitete trebaju se primijeniti i u unapređenju sustava osiguravanja kvalitete stjecanja kvalifikacija u obrazovanju odraslih i u sustavu osiguravanja kvalitete stjecanja kvalifikacija na temelju vrednovanja prethodnoga učenja pri čemu su preporučuje da provedbeni i institucijski kriteriji budu stroži za vrednovanje prethodnoga učenja nego za provedbu programa stjecanja i vrednovanja ishoda učenja i stjecanja kvalifikacija u sustavu obrazovanja odraslih (vidi tablicu 1.).

- a) **Programski kriteriji:** kriteriji propisani standardom kvalifikacije koji se primjenjuju u programskoj akreditaciji i reakreditaciji (preko dokumentacije – *input based*). Nadležna agencija za osiguravanje kvalitete provodi inicijalnu akreditaciju i reakreditaciju programa obrazovanja i vrednovanja u skladu sa standardima kvalifikacija u Registru HKO-a.
- b) **Provedbeni kriteriji:** kriteriji koji se odnose na organizaciju postupka vrednovanja ishoda učenja polaznika (neovisni članovi Povjerenstva) kako bi se osiguralo da su propisani ishodi učenja doista stečeni – *output based*. Nadležno tijelo (agencija ili nacionalni ispitni centar) osigurava da se ispit provodi u skladu sa standardom tako da na ispite upućuje stručnjake iz svoje baze koji su odabrani prema jasnim i transparentnim kriterijima, koji uključuju poslodavce i metodičare koji su prošli potrebnu edukaciju, koji su stručnjaci u metodama vrednovanja ishoda učenja, koji su educirani provjeravati jesu li stečeni ishodi učenja u skladu s razinama i povezani s procesom ispita, koji su grupirani prema sektorima kao sektorski stručnjaci i licencirani za vrednovanje.
- c) **Institucijski kriteriji** (analizom dokumentacije i uz posjet instituciji). Nadležna agencija za osiguravanje kvalitete provodi vanjsko vrednovanje obrazovne ustanove i ispitnog postupka, kao i postupka odabira vanjskih ispitivača i standardiziranih ispitnih materijala. Nadležna agencija ili nacionalni ispitni centar koji odabire vanjske ispitivače i izrađuje ispitne materijale, podložni su nadzoru dioničkog tijela i javnosti te Ministarstva.

PREPORUKA 10.

Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala preporučuje primjenu programskih, provedbenih i institucijskih kriterija u sustavu osiguravanja kvalitete priznavanja i vrednovanja prethodnoga učenja kao i u sustavu osiguravanja kvalitete stjecanja i dodjele kvalifikacija u obrazovanju odraslih.

PREPORUKA 11.

Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala preporučuje ustrojavanje agencije ili nacionalnog ispitnog centra (u okviru postojećih ustanova) za vanjsko vrednovanje ishoda učenja. Ta bi agencija ili nacionalni ispitni centar trebao imati ulogu da poveže ključne dionike u sustavu obrazovanja odraslih, izgradi ljudske i materijalne kapacitet za izradu i pripremu standardiziranih ispitnih postupaka i materijala za programe stjecanja i vrednovanja i programe vrednovanja skupova ishoda učenja po sektorima i na temelju standarda kvalifikacija iz Registra HKO-a, da odabere i obuču vanjske ispitivače, da osigura kapacitete za distribuciju, zaštitu i čuvanje ispitnih materijala.

PREPORUKA 12.

Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala preporučuje da kriteriji za akreditaciju i reakreditaciju programa za vrednovanje skupova ishoda učenja i na temelju toga dodjelu kvalifikacije budu zahtjevniji od kriterija za akreditaciju i reakreditaciju programa za stjecanje i vrednovanje skupova ishoda učenja i dodjelu kvalifikacije te da se akreditiraju samo ustanove koje ispunjavaju unaprijed definirane visoke standarde kvalitete.

PREPORUKA 13.

Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala preporučuje da ispitne materijale dizajniraju i nastavnici u ustanovama i stručnjaci vezani uz nadležnu agenciju, strukovne udruge ili nacionalni ispitni centar za osiguravanje kvalitete provedbe ispitnih postupaka (koja ima i stalno razvija i čuva repozitorij ispitnih materijala po sektorima) u skladu sa standardom kvalifikacije i programom vrednovanja. Ispitni materijal u dijelu provjere praktičnih kompetencija ne smije biti rigidan i treba omogućiti stručnjacima da djeluju *ad hoc* u kreiranju pitanja tijekom provedbe vrednovanja prethodnoga učenja.

Tablica 1. Kriteriji osiguravanja kvalitete dodjele kvalifikacija u formalnim programima za obrazovanje odraslih i postupcima vrednovanja prethodnoga učenja

KRITERIJI	STJECANJE I VREDNOVANJE ISHODA UČENJA	VREDNOVANJE PRETHODNOG UČENJA
a) programski	Programi se izrađuju i vrednuju u odnosu na standarde kvalifikacija iz Registra HKO-a.	<p>Programi se izrađuju i vrednuju u odnosu na standarde kvalifikacija iz Registra HKO-a.</p> <p>Potvrditi posjedovanje skupova ishoda učenja isključivo vrednovanjem, bez zahtjeva za stjecanjem u kontroliranim uvjetima, može se samo za neke skupove ishoda učenja. To je zapisano u standardu, kod svakog skupa ishoda učenja.</p>
b) provedbeni	<p>Završni ispit provodi Povjerenstvo u kojem je jedan vanjski neovisni član kojeg je imenovalo nadležno tijelo (agencija ili nacionalni ispitni centar) iz svoje baze. Ostala dva člana su iz ustanove. U pojedinim slučajevima nadležno tijelo može imenovati dva vanjska ispitivača (npr. u slučaju težih prekršaja, prijava i sl.).</p> <p>Nadležna agencija za osiguravanje kvalitete može donijeti odluku da u ustanovama visoke kvalitete vanjski neovisni član ne mora sudjelovati ili da sudjeluje u ispitnom povjerenstvu sporadično, samo za pojedince odabrane slučajnim odabirom.</p> <p>Ispit se treba provoditi u ustanovi, ustanova izdaje kvalifikaciju.</p>	<p>Završni ispit provodi Povjerenstvo u kojem je dva člana imenovalo nadležno tijelo (agencija ili nacionalni ispitni centar) koji su neovisni od ustanove koja organizira proces vrednovanja. U Povjerenstvu je jedan član iz ustanove.</p> <p>Tako formirano Povjerenstvo vrednuje <u>sve</u> polaznike <u>svih</u> programa vrednovanja <u>svih</u> ustanova akreditiranih za vrednovanje.</p> <p>Ispit se treba provoditi u ustanovi, ustanova izdaje kvalifikaciju.</p>
c) institucijski	<i>Zakon o obrazovanju odraslih</i>	<p>Uz sve institucijske kriterije koji vrijede za ustanovu za obrazovanje odraslih, treba dodatno zadovoljiti dva kriterija:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ustanova treba barem dvije godine provoditi prva tri koraka u procesu vrednovanja neformalnog i informalnog učenja što znači da ima kapacitete za provedbu profesionalnog savjetovanja i usmjeravanja te javno dostupne materijale za samovrednovanje kojima se pojedinci služe da samostalno ispitaju svoja znanja i vještine. 2. Ustanova treba pratiti ishode na tržištu rada svojih polaznika, javno ih objavljivati.

8. Prijedlog temeljnih načela za izgradnju sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja u sustavu visokog obrazovanja

U sustavu priznavanja i vrednovanja prethodnoga učenja u visokom obrazovanju važno je razlikovati svrhu priznavanja – pristup visokom obrazovanju, nastavak obrazovanja, stjecanje kvalifikacije ili nešto drugo – jer se za različite svrhe mogu provoditi različiti postupci.

Međutim, prvi korak svih postupaka treba započeti informiranjem i smjernicama za kandidate u postupcima priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja. Informacije se mogu pružiti putem brošura, mrežnih stranica (primjerice, AZVO kao kontakt točka i most za povezivanje s nadležnim visokim učilištima) i ostalih medija, a kandidati bi trebali imati dodatnu podršku savjetnika i/ili sličnog osoblja osposobljenog za priznavanje i vrednovanje prethodnog učenja. Kandidatima je potrebno detaljno opisati postupak priznavanja i vrednovanja, opisati cijenu postupka kao i moguća izuzeća od naknada, subvencije ili nepovratna sredstva (ako postoje) te postupke u organizaciji ispita i korake koji se od kandidata zahtijevaju. Tijekom tog procesa iznimno je važno da se organizira orijentacijski razgovor (i/ili radionice) kako bi se kandidati upoznali s potencijalnim svrhama priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja i mogućim ishodima procesa.

I u visokom obrazovanju preporuka je da se priznavanje i vrednovanje prethodnoga učenja provodi samo za skupove ishoda učenja, odnosno kvalifikacije koje se nalaze u Registru Hrvatskog kvalifikacijskog okvira. Mogu postojati različite svrhe priznavanja i vrednovanja a u skladu s poznatim praksama i europskim iskustvima mogu se prepoznati dvije najvažnije – priznavanje i vrednovanje prethodnoga učenja radi upisa u studijski/obrazovni program ili izuzeće od učenja i vrednovanje kompetencija prethodno stečenih formalnim, neformalnim i informalnim učenjem radi certificiranja skupova ishoda učenja ili stjecanja kvalifikacije.

Visoka učilišta već sada imaju obvezu razvijanja vrednovanja/priznavanja prethodno stečenog učenja (Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, čl.76a, st.2 i čl.77, st.7), što je dodatno naglašeno novom verzijom Europskih standarda i smjernica za osiguravanje kvalitete u Europskom prostoru visokog obrazovanja (ESG) iz 2015. godine gdje se u Standardu 1.4. navodi: „Pravedno priznavanje visokoobrazovnih kvalifikacija, razdoblja studija i prethodnog učenja, što uključuje i priznavanje neformalnog i informalnog učenja, ključni su elementi osiguravanja napretka studenata kroz studij te poticaj za mobilnost. Primjereni postupci priznavanja počivaju na: usklađenosti praksi priznavanja na visokom učilištu s načelima Lisabonske konvencije o priznavanju i suradnji s drugim visokim učilištima, agencijama za osiguravanje kvalitete i nacionalnim ENIC i NARIC uredima, kako bi se osiguralo ujednačeno priznavanje u cijeloj zemlji.” Već u idućem ciklusu reakreditacije visokih učilišta taj će standard biti dio postupka reakreditacije te je nužno da se visoka učilišta aktivno uključe u razvoj sustava priznavanja i vrednovanja prethodnoga učenja.

Priznavanje i vrednovanje prethodnoga učenja radi upisa u studijski/obrazovni program ili izuzeće od učenja

Priznavanje i vrednovanje prethodnoga učenja mogu provoditi samo akreditirana visoka učilišta koja provode studijske/obrazovne programe koji su akreditirani i usklađeni sa standardima kvalifikacija iz Registra HKO-a i ako imaju dodatnu akreditaciju za vrednovanje i

priznavanje prethodnoga učenja za skupove ishoda učenja koji su dio obrazovnih/studijskih programa.

Postupkom priznavanja i vrednovanja prethodnoga učenja, svaki kandidat može dobiti izuzeće od pohađanja dijela programa ili može dobiti pristup obrazovnim programima kojima ne bi mogao pristupiti/koje ne bi mogao pohađati bez dodatnog obrazovanja. Na taj se način postupkom priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja utvrđuje koje skupove ishoda učenja kandidat već posjeduje kako bi mogao preskočiti odgovarajući dio obrazovnog programa ili preduvjete za upis formalnog programa. Sukladno takvom pristupu priznavanju i vrednovanju prethodnog učenja, obrazovne ustanove trebale bi:

- omogućiti pristup studijskom programu kandidatu koji mu prema svojim formalnim kvalifikacijama ne bi mogao pristupiti
- omogućiti izuzeće od točno onih skupova ishoda učenja koji su kandidatu „certificirani“ putem procesa vrednovanja
- omogućiti izuzeće iz cijelog kolegija/modula, ako on u velikoj mjeri odgovara skupovima ishoda učenja koji su kandidatu „certificirani“ putem procesa vrednovanja.

Akademskim priznavanjem formalnog učenja ili razdoblja studiranja u drugom formalno akreditiranom visokom učilištu u zemlji, ako je kandidat pohađao formalni program koji je registriran u Registru HKO-a i položio kolegije kojima su obuhvaćeni određeni skupovi ishoda učenja iz Registra, visoko učilište bi trebalo automatski priznati takve skupove ishoda učenja, ako su prisutni i u njihovom programu/kolegijima. Takvo bi priznavanje trebalo rezultirati izuzećima od upisa i pohađanja odgovarajućih kolegija i/ili njihovih dijelova (prijenos bodova). Ocjene koje su se na takvom kolegiju stekle visoko učilište bi trebalo priznati ako kolegiji u potpunosti pokrivaju iste ishode učenja. Kad se radi o priznavanju razdoblja studiranja u inozemstvu na programima koji nisu registrirani u registru HKO-a ili kvalifikacijskog okvira neke druge zemlje, visoko učilište nije obvezno provoditi automatsko priznavanje niti prijenos bodova, već je u autonomiji svakog visokog učilišta da odluči hoće li te skupove ishoda učenja priznati ili ne.

Vrednovanje kompetencija prethodno stečenih formalnim, neformalnim i informalnim učenjem radi certificiranja skupova ishoda učenja ili stjecanja kvalifikacije

Takav pristup vrednovanju koristi se za kandidate koji žele dobiti potvrdu/certifikat za skupove ishoda učenja i/ili traže mogućnost stjecanja cjelovite ili djelomične kvalifikacije putem priznavanja i vrednovanja. Proces vrednovanja kompetencija prethodno stečenih formalnim, neformalnim ili informalnim putem treba slijediti formalno utvrđena načela i postupke vrednovanja, a može ga provoditi samo ustanova koja je akreditirana za vrednovanje prethodnoga učenja te samo za skupove ishoda učenja ili kvalifikacije unutar Registra HKO-a za koje je akreditirana. Ta vrsta vrednovanja prethodnoga učenja obično se provodi radi razvoja karijere ili zapošljavanja/promjene posla kandidata.

Hrvatski kvalifikacijski okvir predviđa razvoj programa za vrednovanje skupova ishoda učenja što podrazumijeva propisane postupke i procedure te kriterije i uvjete u kojima se određeni ishodi učenja mogu vrednovati kao i uvjete koje trebaju zadovoljiti ustanove koje provode vrednovanje.

PREPORUKA 14.

Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala preporučuje da se u visokom obrazovanju ne omogućuje stjecanje cjelovitih kvalifikacija isključivo na temelju postupaka vrednovanja prethodnoga učenja.

Načela osiguravanja kvalitete u sustavu priznavanja i vrednovanja prethodnoga učenja u visokom obrazovanju

Potencijalni rizici priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja su u osiguravanju kvalitete provedbe postupaka priznavanja i vrednovanja. Stoga, treba razraditi sustav osiguravanja kvalitete koji će omogućiti fleksibilnost, ali osigurati pouzdanost.

Načela osiguravanja kvalitete postupaka priznavanja i vrednovanja prethodnoga učenja u visokom obrazovanju:

- kvaliteta postupka priznavanja i vrednovanja prethodnoga učenja treba se osigurati putem unutarnjeg sustava osiguravanja kvalitete te putem postupaka vanjskog osiguravanja kvalitete koje provodi AZVO
- uspostavljanje transparentnih mjera osiguravanja kvalitete u skladu s postojećim okvirima za osiguravanje kvalitete kako bi se poticale pouzdane, valjane i vjerodostojne metodologije i alati vrednovanja
- postupke bi trebale provoditi samo institucije akreditirane za priznavanje i vrednovanje prethodnoga učenja, a ne automatski svi pružatelji visokog obrazovanja akreditirani za provedbu odgovarajućih formalnih obrazovnih programa (za stjecanje kvalifikacija).

9. Ključni koraci u razvoju sustava priznavanja i vrednovanja prethodnoga učenja

Razvoj sustava priznavanja i vrednovanja prethodnog učenja pridonijet će strateškim ciljevima povećanja dostupnosti i olakšavanju završnosti u visokom obrazovanju, unaprijeđenju fleksibilnosti u obrazovnim i karijernim putovima ljudskih potencijala u Hrvatskoj, aktivnijem i bržem odgovaranju na potrebe tržišta rada za novim vještinama i znanjima te povećanju zapošljivosti pojedinaca.

Kako bi se u hrvatski kvalifikacijski sustav ugradio i sustav stjecanja kvalifikacija na temelju priznavanja i vrednovanja prethodnoga učenja nužno je provesti sljedeće korake:

1. izraditi standarde zanimanja, vrednovati ih i upisati u Registar HKO-a
2. izraditi standarde kvalifikacija, vrednovati ih i upisati u Registar HKO-a
3. izmijeniti relevantne zakone i pravilnike
4. postojećim agencijama/ustanovama u sustavu dati u nadležnost vanjsko osiguravanje kvalitete ustanova koje provode postupke priznavanja i vrednovanja prethodnoga učenja
5. propisati kriterije za akreditaciju i reakreditaciju ustanova i programa za priznavanje i vrednovanje prethodnoga učenja

6. izgraditi kapacitete i resurse akreditirajuće ustanove
7. izgraditi kapacitete i resurse agencije ili nacionalnog ispitnog centra za vanjsko vrednovanje skupova ishoda učenja
8. izgraditi baze sektorskih stručnjaka za sudjelovanje u povjerenstvima za vrednovanje skupova ishoda učenja
9. pokrenuti projekte financirane sredstvima Europskog socijalnog fonda za izgradnju kapaciteta i osnaženje resursa ustanova za provedbu vrednovanja prethodnoga učenja
10. izraditi programe vrednovanja skupova ishoda učenja
11. provesti akreditaciju ustanova i programa
12. promovirati mogućnosti sustava za priznavanje i vrednovanje prethodnoga učenja građanstvu
13. pokrenuti projekte financirane sredstvima Europskog socijalnog fonda za financiranje vrednovanja prethodnoga učenja pojedinaca u prioritetnim sektorima
14. promicati vrijednosti i važnosti učenja i stjecanja kompetencija neformalnim i informalnim putem
15. provoditi vanjsko osiguravanje kvalitete akreditiranih ustanova i postupaka vrednovanja kompetencija stečenih formalnim, neformalnim i informalnim putem.

PREPORUKA 15.

Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala preporučuje da jedan od glavnih ciljeva izgradnje sustava za priznavanje i vrednovanje prethodnoga učenja bude promicanje vrijednosti i važnosti učenja i stjecanja kompetencija neformalnim i informalnim putem.

**PREDSJEDNICA NACIONALNOG VIJEĆA
ZA RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA**

prof. dr. sc. Ružica Beljo Lučić, v. r.

